

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus V. De Litis contestatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

bitum, ab altera vero liquidum? Videtur dis-
cendum, non admitti magis reconventionem,
quam admittitur compensatio, cum qua ha-
bet adfinitatem: & in plerisque identitatem:
quæ requirit utrumque debitum ejusdem or-
dinis liquidum. Unde & hoc in casu utraque
causa sit liquida necesse est, aut illiquida; quia
alias alteri, cujus causa est liquida, fieret inju-
stia, quod ejus decisio retardaretur, propter cau-
sam ab altero propositam, quæ longiorem re-
quirit indaginem.

2. Non in summaris.
3. An neque in ordinariis ex consensu partium?
4. In causa appellationis quatenus necessaria.
5. Litis contestatio quo modo inducatur.
6. Litis contestatio quid?
7. Litis contestationem non inducit confessio.
8. Impedit eandem protestatio.

10 Proponenda reconventio tempori, scilicet
vel ante litem contestatam; quæ modo Tit. hic
preponitur ei, qui est de litis contestatione:
vel paulo post. *Auth. Et consequenter, Clem.
Sapè De verb. signif.* ut simul commodius cog-
nosci, & una & eadem, saltem prolatione sunt
etiam realiter duæ terminari possunt conv-
nionis & reconventionis causa, c. 1. h. tit. Unde est,
quod conventio & reconventio pari passu am-
bulare dicantur; ita ut, si in illa remota sit ap-
pellatio, etiam in hac remota censetur, c. 2. hoc
tit. ne quod uni licet, alteri denegetur. Si detre-
ctaverit actor respondere reconventioni, com-
pelleretur per judicem, denegata actione, & au-
dientia non accommodata, aliave via. Si judex,
non habita ratione reconventionis, in causa
processerit, reo licitum est appellare, l. 1. in fine.
Qua sent. sine appellat. rescind. Quod si ab initio
non fuerit reconventio proposita, sed serius,
non terminabitur simul ejus causa; idque ne
causæ conventionis decisio producat in
damaum actoris. Quod sibi imputet reus, qui
tempori, ut oportebat, juxta d. *Clem. Sapè*,
sibi non providerit, Abbas d. c. In. 19. S. c. &
si conventionis causa summarie absolvi possit,
causæ reconventionis, quæ summarie pertra-
ctari non potest, non remorabitur ejus decisio-
nem.

Initium judicii est à litis contestatione; ne-
tequam non tam petit actor, quam petat
vult, Gail. 1. *Obsér. c. 74.* Quæque ita neces-
saria, ut omilla sententiam faciat nullam, c. 1.
h. t. l. *Prolatam C. De sent. & interloc. omnium
judic.* quasi latam super re in judicium non de-
ducta. Quod primò procedit in judiciis ordi-
nariis. Nam in summaris, in illis, quibus
summarie causæ pertractantur, litis con-
testatio non requiritur, per text. expressum in d.
Clem. Sapè De V. S. uti nec alia solemnia, que
tamen servari possunt, partibus non contradi-
centibus.

Ubi queri possit, An similiter in ordinariis
ex consensu partium possit omitti solemnita-
tes? R. Minime; quia non possunt partes
immutari jus commune. Nihil obstante,
quod ex eorum consensu possit observari so-
lemnitas & in summaris: nam, ut rectè ait
Glos. fin. in d. Clem. Sapè, quam ibi. probat Zabarella,
per hoc reditur ad jus commune: in
nostro autem casu ab eo receditur; cum fa-
cilius res ad naturam suam redeat, & forma
sua reddatur, l. si unus 27. §. pactus in fine D.
De pactis.

Secundò procedit in prima instantia: nam
appellationis causa non est præcisè necessaria
non tantum absente altera parte, c. Per tuas 18.
inf. De appellat. sed etiam præsentem utraque, si
non petatur ab altera partium, *Cov. r. ad c. Roy-
naldus 18. §. 2. m. 1. in fine x. De testam.* & in prima
instantia sit lites contestata, Gail. 1. *Obsér. c. 76. n. 5.
Wamel. Conf. 47. in princ. hoc t. & ad d. c. Per tuas
n. 4. & 6.* Si agitur judicio ordinario; nam si
summario, ut in prima instantia potest omitti
contestatio, ita & in secunda, cum sit ejusdem
naturæ & qualitaris. In supremis Curis valet
nilominus processum & sententiam, omilla
litis contestatione, tradit Gail. d. *lib. 1. cap. 75. n.
5. & 11. & d. c. 76. in fine, Wamel. d. Conf. 74. in
fine.*

TITULUS V.

De Litis contestatione.

SUMMARIUM.

1. Litis contestatio necessaria in judiciis ordina-
riis.

§ Ut inducatur lites contestatio, non sufficit simplex citatio, quamvis ea faciat rem non esse integram, *Clem. 2. Ut lite pendente, &c.* interruptat prescriptionem, modò in termino citationis compareat actor; alias sine effectu foret, *Jalon, ad Rubr. De in jus vocando n. 4.* Non etiam opus est formam solemnem, per interpositas stipulationes, pro more pristino: sed sufficit per actorem & reum declaratur voluntas lite contendendi. Quæ colligitur ex eo, quod reus ad petitionem actoris contradictione respondeat, coram iudice, qui per narrationem negotii causam audire incipiat, quam audit, qui alteram tantum partem audit; ut § auda postulatio non sufficiat, *l. C. hoc tit. ** Ut lites contestata sit rei ad principalem actoris petitionem responsio animo contestandi litem, Dico, principalem; nam responsio ad positionem non facit litem contestatam, quia positiones principalis negotii decisionem non concernunt.

7 Sic neque lites contestationem inducit confessio, cum hæc contradictionem non habeat, *l. Si reus 73. D. De procurat. Felin. ad c. 1. n. 5. hoc tit.* Ut nec contradicit excipiens, *c. 2. eod. in* § cum qui excipit neque neget, neque affirmet, *c. 6. inf. De except. Felin. in d. c. 1. n. 6.*

8 Impedit & lites contestationem protestatio de non contestando, subiecta per reum responsioni suæ; quæ reo permilla, quia ipsi utile non contestari litem. Si tamen perseveret fallaciter in sua protestatione, potest à iudice cogi contestari litem. Hac de re latius *Cod. 204.*

TITULUS VI.

Ut lite non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam.

SUMMARIUM.

1. Testes ante litem contestatam cur non recipiantur.
2. Exceptio quoad exceptiones dilatorias & peremptorias lites finita.
3. Testium receptio admissa ob metum mortis vel absentia diurna.
4. Ob periculum oblivionis.

5. In causa inquisitionis, & ad perpetuam rei memoriam.

6. In causa electionis & matrimonii.

A Nte lites contestationem, quæ est solemnis iudicii fundamentum, & ante quam incertum, an lis sit futura, nec testium receptio locum habet, nec definitiva ferenda sententia; cum super quo testes recipiantur, aut sententia feratur, nihil sit, actore non tam petente, quam petere volente, *l. Amplius D. Rem ratam haberi.* * Super exceptionibus tamen dilatoriis testes rectè recipiuntur, cum tendant ad dilationem lites, ideoque ante proponendam, ut dicitur *infra tit. De except.* Idem juris in peremptoriis, quæ dicuntur lites finitæ, & ingressum eius impediunt, de quibus *c. 1. De lites contest. in 6.*

Excipiuntur quoque testes super principalibus, quando de morte testium, vel diutina eorum absentia timetur, ne probationis copia fortuitò eripiat; absente scilicet parte adversa, sive contumaciter, sive etiam sine malitia, ut convenire nequeat. Quo casu actor intra annum, ex quo convenire reum potuit, in jus eum vocare debet, aut saltem receptionem huiusmodi testium ei denuntiare: alias attestations receptæ non valitura. Et hoc ne hac ratione forte per fraudem reo eripiatur conditio objiciendi quid contra testes, *c. fin. in princ. h. t.*

Item dicendum, si sit periculum oblivionis ex causa moræ aut subornationis, *arg. l. 3. §. dua D. De Carbon. edicto.*

4 Quid si postea comparuerit reus, vivis adhuc testibus, an eorum examen erit repetendum? R. Ita videtur per *c. Presentata, 50. inf. De testib. & l. fin. C. eod. tit.* ubi testes per arbitrum recepti denovo sunt examinandi, si ita pars velit, nisi sint mortui.

In causa quoque inquisitionis super excessibus, non attentata contestatione, qua non est opus, testes audiuntur. Uti & quando producantur ad perpetuam rei memoriam, *d. c. fin. 6. sunt & alii &c. Significavit 41. inf. De testib.* facta tamen denuntiatione ei, cui inde periculum esse posset. Contra contumacem agitur missio in bona, de qua *infra tit. 14.* Quæ si minus sit commoda, iudex excommunicatio ne uti potest, *c. 1. & 3. h. t.*